

OLJEALDEREN: Forskning på petroleum kan hindre nødvendig energiomstilling, skriver Gunnar Kvåle og Peter Haugan.

FOTO: DINO TRTO

FORSKNINGSETIKK // Petroleumsforskningen har fått en stor og økende plass ved norske forskningsinstitusjoner. Det kan bidra til å forlenge oljealderen.

Uansvarlig oljeforskning

KRONIKK

GUNNAR KVÅLE
Professor emeritus,
Senter for internasjonal helse ved UiB

PETER M. HAUGAN
Professor, Geofysisk institutt ved UiB

DEBATTEN OM FORSKNING på petroleum tidligere i år førte til at rektor ved UiB, Dag Rune Olsen, ba Den nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi (NENT) vurdere om norsk petroleumsforskning er etisk forsvarlig. Nå er konklusjonen klar: Komiteen uttaler at det er forskningsetisk uforsvarlig om petroleumsforskningens rammebetingelser og forskningsaktiviteter hindrer omstillingsprosesser slik at FN's klimamål ikke kan nås.

Komiteen finner det slående at universitetene ikke i større grad reflekterer over egen mulige konserverende rolle gjennom sitt samarbeid med petroleumsnæringen. I vurderingen pekes det på at oppfylning av målsettingen om bærekraft vil kreve energiomstilling og kunnskapsutvikling. Forskningsbevilgende myndigheter og forskningsinstitusjonene har et ansvar for å bidra til dette. Universitetene har et særlig ansvar i kraft av sin rolle som kunnskapsbærer.

NENT SLÅR FAST at prioriteringene må sees i forhold til at global oppvarming ikke skal overstige to grader, et mål som norske myndigheter har sluttet seg til. Dette krever en rask omstilling mot et bærekraftig samfunn. Komiteen reiser også en rekke spørsmål om myndighetenes og kunnskapsinstitusjonenes prioriteringer når det gjelder energiforskning og samfunnets kunnskapsbehov. Hvilken plass skal forskning som er med på å forlenge oljealderen ha på forskningsinstitusjonene, og bidrar petroleumsfinansiert forskning til en legitimering av at en omstilling ikke haster? Et annet dilemma er om samarbeidet med petroleumsnæringen i for stor grad binder opp intellektuell kapasitet og kompetanse over tid?

Vi har tidligere stilt spørsmål om bruken av midler skaffet til veie av Statoil gjennom avtaler om forskningsfinansiering til norske universiteter er i samsvar med god forskningsetikk. Uttalelsen fra NENT viser at det klart kan reises spørsmål om dagens praksis er i forskningsetisk forsvarlig. I sin konklusjon peker komiteen på at den nasjonale og globale målsettingen om bærekraft fordrer en energiomstilling. Forutsetningen for dette er en kunnskaps- og teknologiutvikling som bidrar til denne omstillingen.

PETROLEUMSFORSKNINGEN har over tid fått en stor og økende plass ved norske

forskningsinstitusjoner. Dette kan hindre fremtidsrettet forskning for omstillingen som vi vet må komme. En rikelig offentlig finansiering, i tillegg til direkte finansiering og samarbeid med petroleumsnæringen, binder i stor grad opp intellektuell kapasitet og kompetanse ved institusjonene. Særlig problematisk er Statoils direkte finansiering, både til Det Norske Videnskaps-Akademi og de fleste universitetene i Norge. En del av denne forskningen kan bidra til å forlenge oljealderen.

UTGANGSPUNKT FOR DISKUSJONEN av etikken i petroleumsforskningen har vært de etiske retningslinjene vedtatt av NENT, der det står: «Forskningen skal være i overensstemmelse med bærekraftig utvikling og respekt for miljøet. Dette innebærer at forskningen blant annet skal bidra til å bevare biologisk mangfold og være i overensstemmelse med førevar-prinsippet. Man skal vise forsiktighet med forskningsvirksomhet som kan ha store negative konsekvenser for miljøet eller mennesker, selv om det ikke er etablert full sikkerhet om forekomsten av disse konsekvensene».

Særlig problematisk er Statoils direkte finansiering

FORSKNING FOR Å PÅVISE og utvinne nye oljeressurser, for eksempel i Arktis, vil gi produksjon først om flere tiår. På dette tidspunktet må petroleumsproduksjonen på verdensbasis være drastisk redusert hvis togradersmålet skal tas på alvor. Vi fastholder at slik forskning derfor ikke er i overensstemmende med førevar-prinsippet slik de forskningsetiske retningslinjene krever.

Energi- og miljøutfordringene vi står overfor er kollektive. Komiteen påpeker at forskningsfinansierende instanser har et stort ansvar og må sikre at forskning som bidrar til omstillingen prioriteres. Det kreves også en større innsats for å samkjøre norsk forskning innen dette feltet. Universitetene må bidra med ny kunnskap i en omstillingsprosess og være

pådriver for omstilling gjennom å presse på for å prioritere satsingsområder i samarbeid med energinæringen.

OLJE- OG ENERGIMINISTER Tord Lien nevner ikke noe om disse hovedkonklusjonene fra rapporten i sin kommentar om saken i BT 30. juni. Han er opptatt av økonomisk vinning for Norge. Han legger vekt på at komiteen ikke finner all oljeforskning etisk uforsvarlig. Dette har vi heller aldri hevdet. Spørsmålet vi og komiteen reiser er om det er etisk forsvarlig å drive forskning som kan føre til at oljealderen forlenges, noe Lien velger ikke å diskutere. Slik kan han bidra til nettopp å fremme den type holdninger til forskningsfinansiering og universitetenes rolle i det grønne skiftet som komiteen sterkt advarer mot.

NENT HAR GJORT et grundig arbeid og kommer med mange viktige anbefalinger i sin vurdering av norsk petroleumsforskning. Uttalelsen bør føre til en rask dreining av forskningsfinansiering og forskningsaktivitet fra forskning på petroleum til forskning på fornybar energi og annet som er relevant for nødvendig omstilling.

Sentrale spørsmål er hvordan vi ved hjelp av økonomiske og andre virkemidler best kan realisere overgangen til fornybarsamfunnet. Petroleumsfinansiert forskning ved universitetene kan ha bidratt til en legitimering av en «business as usual»- holdning og at omstilling ikke haster.

VI FORVENTER at forskningsinstitusjonene, Det Norske Videnskaps-Akademi og myndigheter vil følge opp konklusjonene og, slik komiteen ber om, setter i gang en utredning om overordnede spørsmål som omhandler universitetenes respons på kunnskapsutfordringene i dagens energi- og klimarealiteter. Vi regner med at kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen vil se til at anbefalingene fra komiteen som vi har oppsummert her blir fulgt opp og at også klima- og miljøvernminister Tine Sundtoft og olje- og energiminister Tord Lien vil medvirke til dette.